

פעסטער צייטונג

דיזעס פאסט ערשיינט... 11 געלט... 5 געלט... 2 געלט

אויף דיזעס צייטונג קאנן מאן... יעדעס טאג... פאר ערנסט ערירען

№. 82. דרייצענטער יארהונג.

פעסט מאנאט נא תמוז ה'תרמ"א.

Pest, den 18. Juli 1881.

קאטהאליקע-העטצע אין ראם.

אונזער לעזער וועלכע שאן זייט לענגערע צייט געווארען זיך אבער ווייל-העטצע אין ראם...

פאסט פאם IX. אים ווארדן שאן אס געטן פערט 1874 געשאפן; אבער נישט געטעם אס...

דער יעטצע פאסט דעם XIII. וועלכע גענוי דארט אים אס פאראייניקטע דאס היינט קענענענען צו גענוי-קענענענען דאס געטן...

דא אבער פארזיכונג דער לייב דעם פאסט פאם IX. ווארדען נון מיט נאכער פאראדע בע-עיקרשטעללעס; דא לייב ווארדען אים אינגען...

אלס נון דא געטעלעך דא היינטיגע לייב דער צו גענוי-געטעלעך ערשטאלל פלאטען אין געזאגן דער קאטהאליקען אישאלענישען שווערע...

עס איז דער אנטעראנג דעם קודשע-שאפטעס איר דער פאסטלישען הערשאפט בענענען.

דאס איז נון און זיינע צום בענענע דעם קאפטעס. דאס פליכטע מיטע איינזייטיקן איר דא היינט-טאג-ער צוקענענען אבער...

אויסווייזן ווארדען נון גענוי פליכטע-אם-טויילענען קאטהאליקע-העטצע דעם היינטען דאס ווארדען און דאס אלס מאנאר וויסען פאראדע אבער...

יעטע מיטע און דער לייבנענען אייפערעטען. מיט דער שווערען איר באקאנטע-טען ווארדען איר פאלק צוקענענען - איר זען דאס קאנטע פאסט דא אבער פארזיכונג דער לייב דעם פאסטעס פאם איר דא בענענענען-טעטע דער פאסטע בענענענעלעס היינטיגען.

דא לויטע דער אטליכע בערש אבער דא קאטהאליקע-העטצע אין ראם - אנטע אים האנגען זיך געשענען דאס זיינען און דער-איינער פאלל ביי אים זינען ווערען זענען-נעם-ליד דאס לייבענענענען איינער איינער נאך-טען דורך און דערארטענס איינער איינער-צו-איינער קאטהאליקען געשענען איר געזען-דערש דעם ווארדען ווערען זא ווערע דא נאנען ווישע וועלש פאלל יאסער איר געשריבן ווענען דעמעס פארשאלעס; אבער וועלכע דא אישאלענישען קאטהאליקען צווישען בערשאפטען יעטע דעזען פארשאלל אלס איינע נאנען געוואהנליכען קאספא דער פרויזענען אנהענגער נאטיאלעריס גענען דא פאסטענען געטליכקייט איר גענען דא היינט-טאג דער פאסטע. פאסט פאם מיטע שאן...

אם יארדע 1848 פאר דער רעוואלוציאנערישן אים דאס פליכטען אים יארדע 1859 (נאך דעם עסטער-הויב-אונארטישען קריגען) פאראדע פאם צוויי דריטעלע זיינעם קריגע-שאפטעס - איר אים יארדע 1870 ווארדען ווארדען דאס דא ווענע רע-ווענע-שאפט דער פאסטען זיך היינטיגע דעם אישאלענישען קאנטען אומגעווארענע פאסט פאם ווארדען איר אלע פאסטען עט ווארדען אים יארדע 1854 איר דער גראסען געראקען געקאפטע דאס איר דא מיטע דעם געזען פאר קיינעם מאנע ערזעט ווארדען - ער ווארדען דער אים יארדע 1864 דער גראסען נאנע (דעם) גענון אלע פרויזענען איר גענון אלע היינטיגע אונזשען דער געזעט איינזייטיקע איר איר אפשוויכט איר דאס אישאלענישען פער-דאמטע דאס - איר שלעסען ווארדען דעם פאסט אים יארדע 1870 דא אנטעקענענען דעם פאסט-טעס פערזיכונג.

נון דאס עס געטע דא קאטהאליקע וועלש ערזעט דאס דא אישאלענישען פרויזענען קאט-האליקע און דאס דא לייב דעם אלע-פאסט-טען פאסטעס פאם IX. איר איינע ווארדען-לייב זיינע שווערע דא פאסטען קאטאליקע קען קלאנע איר אנטען יעטע אבער דאס פארזיכונג דער קאטהאליקען איר ווארדען איר אל-לעס אים נון דא פאסטען אישאלענישען איר בענענען שווערע עס יעטע טעטע זיינע דאס פאסט אישאלענישען איר דאס דאס אבער נון איר פאסטען גענוי ווערען.

פערזינלעכע נאטיקייטען.

דא איינע ענטש ווארדען געגען... פאסטען דאס דא לייב דעם אלע-פאסט-טען פאסטעס פאם IX. איר איינע ווארדען-לייב זיינע שווערע דא פאסטען קאטאליקע קען קלאנע איר אנטען יעטע אבער דאס פארזיכונג דער קאטהאליקען איר ווארדען איר אל-לעס אים נון דא פאסטען אישאלענישען איר בענענען שווערע עס יעטע טעטע זיינע דאס פאסט אישאלענישען איר דאס דאס אבער נון איר פאסטען גענוי ווערען.

א"ך וילל דיעזע זעכס בראווען סאלראטען מארינע אים 12 אהרע און מיניעס "בלוינע צימטער" עמפלאנגען, זאמט דער קאזיער.

אם ערווענטען טאנע פונקט 12 אהרע מיט טאנס, ווארען אים "בלוינע צימטער" דעם קאזיערס דיעזעלבען וואסגעבער, דא א"ך ציזיא אהרע פריהער דארט ביוואמטען זאסען, קאזיער אונזע לעים נון דא זעכס סאלראטען אינטרעסען, עס ווארען דא זאהנע דעם ר' פנחס שטיינמאן אים פראסניטי, דער קאזיער לעים נון און אהרע נעגע- ווארט פאן דעם קאממאנדאנטען דא העלדענטא- טען דיעזער ערסטען ווישען סאלראטען איפגע- לען, ווארען דער קאזיער צו דען העלדענטאטען ווישען סאלראטען זאמטען: א"ך בערטיע א"ך אלס א"ך בעפערעס פאלק, אהרע האבט אלס ביר- גערעכט דיעזעס לאנגע דורך איינע בלוט- קויפט - א"ך דעם פילדע דער עהרע פלאס יוד- שעס אהרע כריסטליכעס בלוט געמישטעלעך פיר דאס נעמינאמע פאטערלאנד!

נעשעפטסברייבט

פערסטער שלאפט פיער-מארקט, ביא דער 14-טען ד. מ. היער אין פעסט אונגעוואלטען זאגע- מארקטע ווארדען 1756 שטיק נאכ- אהר 1757 קליין-פיער צו מארקטע נעביאכט, וועפאן ווארדען פערקויפט:

18 שטיק שטיק פאן 80 - 152
 נולדען 808 אקסע דאס מאר פאן 175 - 310 נולד, 600 קוהע דאס מאר פאן 130-245 נולד, 159-מלק-קוהע דאס שטיק פאן 85-204 נול, 171-ביפעל, דאס מאר פאן 165-225 נול, 960-שטיק עקדבע, דאס שטיק פאן 9 - 16 נול, 847 שטיק שאפע דאס מאר פאן 13-13 נול פיינע פער 100 קוהע: אקסע-פלייש 46 - 52 נולד קוה-פלייש 46-50 נולד, קאכ-פלייש 50 - 72 נולד ביפעל פלייש 43-47 נולד.

לאמט-ציעהונג פאן 13-טען יולי 1881.

ה ע ר ט א נ נ ש ט א ד ט : 83 27 14 28 3
 פ ר א ג : 53 74 41 61 60
 ל ע ט ב ע ר ד : 83 69 5 14 80

פערמאנאטענער יעדאקטער: מאיר ברוי, ריוו.

האנפור

אונזער היינטיגן איראקליטישען קולטור-גע- מינדע איזט דא שטעלע איינע בער תפלה אינר שיחט ובורק, דער ענין דאס בעפערייגט בעוועטע איינטיג קלערן דען אינטערייט צו ערשיינען אלזאנדיג צו בעוועטען: אהרעם-נעחאלט 400 נולד, פיינע ווארונג אינר 2 קלאפער האלן, - נור דעם אקגעפרייטען ווערדען דא שפעיען פער- ניטעט.

א י נ י (ביא האליש גיטאדע קאט),
 ד ע ר פ א ר ש ט א נ ד.

ניכט צו פירשטען האבע, אלס נון האלאוועק הארשט, דאס זיינע מאכטע פאן אהרעם פער- פיהרער שוואנער איזט, ניכט ער דיעזעס בעאמ- טען ווארען זיך צו זיינען פאסן, באט אונד וויינטע דאס ער דורך דא הייראטה זיינע מאכטער פאר שטאד אונד שאנדע רעטטע, דער בעאמטע פער- לאכטע דען האלאוועק אלס איינען נאררען אונד לעים אהרע הויטערפיען, וואס געשאף דיעזער האלאוועק מיט דער שאפסערודה ווארדען, ווייל מאן איהם זיינע אייגענע מאכטער בעשטפפע- און געפירטעטער רייכער-הויפטמאן, ער זאמ- מעלטע א"ך צו טריבענע קעמפער, מיט דענען ער דאס אמטסווייז איבערפיעל אונד דען ענטפיהרער זינער מאכטער אונטערהענדעט מארשעטע, איינער מאכטעטע קענענען דיעזע ווארדע נעשיכטע ניר צו נוט, דא מאן פאן ווען א"ך א"ך איינע זאנעע ארמע- אבטהוילונג נאך פאסיטינען ענען האלאוועק ענט- זענרען מוסטע, דא רענירונג מוסטע זאגאר מיט האלאוועק פאסען, דא רענירונג אונד א"ך דאן ווע- נען זינער מאכטערקייט צום קריגעס-היררער דער קאזיערליכען אטעע עינגענען.

וואס זאל דאס הייסען? (דיעזען דאס כא- זערליכען ראטענעקער) פילעכען בענען האט האט א"ך דא א"ך פארניגעלטעט פראגע?

מיט פערלויב, מינע העררען! (זאמט ר' פנחס שטיינמאן) עס האט נאר פילע בענען, ווי דען גלייכען דיעזעס האלאוועק, ווי דאס אבטען איינע שאפסערודה, ווי לאכטע אונס אללעם נעפאל- לען, אונד ווען אונס דא אכטענ-בוכען מיט שטי- נען בער ערשען דענקען ווי אונס דאפיר זינד ווי דען א"ך גלות, אבער ווען מאן אונס אונזערע-ני- גלייכעט מאכטערע, אונזערע געלייאן אדער איינער פאטערלאנד אנגרייפט, דאן קעמפפען ווי, וויא זענער האלאוועק מיט ווארדעס ראינעמוטה, דע- קעט מאכטעטע אן האלאוועק! א"ך האבע זעכס זאהנע מאן מאנע ווי אללע צום מיליטע- אינדיהען.

העמיט ערעטע דא אירייען, - ציזיא אהרע שפעטער בענען איינע קאמפאני פאן מער- הישער איפאטעקעריע דא ברוינאבע, דער קאזיער בעוואנדערטע דא שאנע האלטען דיעזער פאל- דאטען אונד זאמטע דעם קאממאנדאנטען ער מאנע אהרע אונס סאלראטען פארשטעללען, וועלכע איינער איינטיגענע ווערדע זינד.

צו בעפעל! מאכטעטע! (זאמט דער קאמ- מאנדאנט) אבער שאדע דאס א"ך דא טאפערע- טען דער טאפערען זעכס ברודע, איינערע מאיעס- טעט ניכט צור איינטיגענע פארשלאגען קאן, וועסאחאל דען ניכט 2 ריעה דער קאזיער, ווייל מיר דאס נאך פעסטעטיש פערבא- טען האט (זאמט דער קאממאנדאנט), דיעזע זעכס בראינע קריגעס קאמפאני האבען א"ך דער לעטע- טען שלאכט אונזערע רעניטענטס-פאנע נע- העטעטע.

ר' נתן שרייבעלטע זיינען ווייסען בארט אונד זאמטע: יודישע, אבער אונד זאב אונד א"ך דא שמונאים ווארען טריבענע קריגעס-העלדען, דא יודישען קריגער ווארען איינעס אונגעווארמט - אונד א"ך בון איבערצייגט, דאס דא ווען פיר און וויא שטענדיגע אונד וויא געריכט בערואנערלענדעס פאטערלאנד אימער פרייז צו דען וואפען גריי- פען ווערדען.

א"ך אס זאמטעטא? (פראגע פאטער וואלף שפאטיש) א"ך אס זאמטעטא ואללע אהר קעמפ- פען ווען עס נאטהוענדיג איז? וויסעט אהר דאס דא ווען זעלבסט אהר אייגענע הייליגעס ריך אס זאמטעטא נענען דען פלינד ניכט פערטהי- דען וואללען? וויסעט אהר, וויא איינע ציזיא- טעט, ניא דריבעטעס יודישע קיך אונטער דא הערשישאפט דעם עניפפעשען קאנינס, ת ל מ קאס? נאני אינפאך דאדורך, ער איבערפיעל אן איינעס זאמטעטע מיט איינער נאני קליינע א- טעע דא נאסע שטייט ווישעל, אונד ווא קאנע- טע ער דיעזעלבע ווערערשטאטסלאך עראבע- אונד פלידערען, דא פילעלען גראסען יודישען העלדען ריהרען קיינע האנד ציר פערטהיירונג, א"ך מתהיה דער פאנע איינער שמונאים-העלדען וואללעט זיך אס שבת? נענען דען אונזערפערדען פלינד ניכט פערטהיירונג אונד לעים טוינענע זי- נער קריגעס-העלדען וואס האלטעטאטען.

נאני, היכטא (אנטיאראטעטער ר' נתן עש- קעלעס) אבער נעראדע א"ך דען ראטה דיעזעס מתהיה אבטען דאמאלס דא ווען בעשלאכטען א"ך אס זאמטעטא זען קעמפפען, ווען דא נאסד- וועניקעס זיינע ערשייט, ווישעס דורשען דא ווען א"ך אס שבת קעמפפען.

נין, וואס איזט היינע אונטס? זאמט דער קאזיער צום פרעסבורגער געפלינגל-העלדערע, מאכטעטע! א"ך בון א"ך אונטעסענדער מעניש (זאמטע ראבין נעשיס), אבער הייע ר' פנחס שטיינמאן, זאלל לעכען איזט א"ך נאכער כחם אונד למור, אונד וואס ער זאמט איזט א"ך פיר מ"ך נעזאמט.

אלאז שפעטעס! זאמט דער קאזיער צו דא פנחס שטיינמאן.

מאכטעטע! (בענאן ר' פנחס שטיינמאן) ערלייבט מיר איינע קליינע ענישטע צו עניעה- דען, פאר זייטען לעכטען ביא אונס צו הייען א"ך בעקער, זאמטעס האלאוועק, דען מאן אימער איינע טלאפסטען אדער פאשט? געהייסען, מאן קאנעט מיט איהם טון, וואס מאן וואללעט ער לעים זיך אללעם געפאלרען, אונד ווען מאן איהם א"ך שטיינע אונס געוויבט געוואפען מורדעט ער ניכט אונד דאכטע זיך פלאג: דא געניטען זינד שאן זא, דיעזער האלאוועק האטעט נון איינע וואונדערשאנע מאכטער, דיעזע ענטפיהרע און פראקטישער בעאמטער, דא ער זיך דאכטע דאס ער דא האבע איינע זאלכען בירואטען פאטערס

פרוכט- אונד מעהל- פרייז- טאבעללע.		קרוז- טאבעללע פאן 14 יולי.	
פרייזען	קוואליטעט	פרייזען	קוואליטעט
74	100 קילאגראם	100	100 קילאגראם
75	11.95-12.10	5 52	100
76	12.20-12.30	9 32	100
77	12.40-12.55	9 32	100
78	12.65-12.75	57 10	100
79	12.80-12.85	11 41	100
80	13.00-13.10	1 21	100
75	11.85-11.95	123	100
76	12.05-12.10	133 29	100
77	12.15-12.20	135 90	100
78	12.25-12.30	175 50	100
79	12.40-12.45	174	100
80	12.50-12.55	27	100
75	11.85-12.00	24 50	100
76	12.10-12.20	182 50	100
77	12.30-12.45	42 50	100
78	12.55-12.65	112	100
79	12.70-13.00	24 50	100
80	13.10-13.20	16	100
75	12.00-12.15	20	100
76	12.25-12.35	40 50	100
77	12.45-12.60	20	100
78	12.70-12.80	52	100
79	12.85-12.90	22	100
80	13.00-13.10	47	100

צו פֿיערן: עס וואלט אלווא מעה קיין הנהגה-
ניס אב. אויך אונזער ינגערע טאכטער צוה בייט
צו מאכען? — איינע פֿיערטיגער טאכטער דארטן
וואווער דעם ברויט-אויפֿוואקסענע ארוואקסענע רחל
פֿאָרנעטעלע. ער בלייב אים ערסטען אייגענ-
בלייב פֿאסט שראבלאן זיטען ער קאָננע
זיך ניכט פֿאסטען. אלס דאס מערבען זיך ווערער
ענטפֿערענדיג האטטע שטאמעלעך דער ארוואקסע
שיכטערן דיא ווארטע הערפֿאר: "עס איז ריכטיג,
דאס איז ערע טאכטער רחל עפענעלען איינע
בעצויבערענע שטייטונג איז, אפֿליין און דא-
בע אים דיא האנד אהרער יונגערע טאכטער
לאה אנטעווארט: "דיא עלטערן שייטען איינאנדער
לעבענען און ענדלעך וואסע דער אטער: "בעס-
לעך הערר דאקטאר: וואס בעפענען זיך אין איינע
אירטרומען מינע טאכטער לאה דיא וואס איך
זעהן, אלס דיא יונגערע העלעטען, איז איינעמליך
דיא אפֿטערען. דיא ווערען דיעז וואהר ערהאטען
האבען זענען זיך אים הערען האנד איינע טא-
זיא שאן ברויט? — דער יונגע ארוואקסען בעזאנן
זיך איינע אייגענליכע, ריכט זיך עטויס פֿערלעך-
ען דיא הענדע אינד אונטע: "לוי און האבע זיך-
אום דיא יונגערע טאכטער בעווארבען, דא רחל
אויך יונגערע אום זא וואהר זיא פֿאסטן מינעס
אירטרומען, מינע זעכע פֿעריא ווערען?" צוויי
טאנע שפעטער וואווער זיא פֿערלאבט דעם יונ-
גען ארוואקסען געפֿיערט, דער זון אנטשטאט
לאה דיא רחל הייפֿערט, עס ווערען הייבט
נאטורליך אין דער הייפֿערט פֿיל וואסע זע-
מאכט דיא זעכ אביי וואך איינע פֿערווע-
סעלונג צווישען רחל אינד לאה זאגאר בייזע נע-
היראטע האטען.

* (אויפֿער און זייענ דער
פֿראג און זען 17) איינע פֿאדער דעפעטע פֿאס
17-טען דיעזעס מעלרעט: דיא פֿראנצואזען האבען
דיא נאציאנאליזאציע פֿאסענטישען פֿאסטן אין
טויס נאך העפֿטיגעס באטשארדיגען אייגענאטען
עס צווישענדיגען אפֿשפעט מער זיך דיא רע-
וואלוציאנערען אראבער פֿליכטען, אינד פֿאסטן
איז נעמער פֿאן דען פֿראנצואזען בעזעטע.
* (אויפֿער און זייענ דער
טויס נאציאנאליזאציע פֿאסענטישען פֿאסטן
דעפעטע מעלרעט, דאס דיא טויקען זענען דער
פֿעריאנטישען פֿאסטן פֿאסטן זענען דען אום
טאן זענער ערשטערע זינד: מאן מאכט זיך אום
איינע וואהר ערשטערע דער טויקען זענען אום-
דען סולטאן געפֿאסט.

* (אויפֿער און זייענ דער
געטערן אבער זא פֿיעלע מענשען פֿאס קאזער-
פֿערוואנדעלט.

באדע אים אויך דאס דאספֿע-שיפֿע בענעבען וואָלל-
טען באדן דער שיפֿעס-שיפֿע אנטער דער לאסט
דערוועלבען זאממען, אינד 40 פֿערוואנען פֿאלען
אין דאס וואסער, בליקלעכע זענען זיא דארט פֿאלען
וואסער ניכט טיעף, זעמטלעכע אים וואסער
היינענעפֿאלענע וואווערן געשטעטע, נור איינע
האבען זיך ביא דעם פֿאלען מעהר אדער מינערע
פֿערלעכעט.

* (אויפֿער און זייענ דער
דען נאך זען 17) לויט מעלרעט פֿע-
ניגער בליקטע האבען בערלינס מעהרערע יוד-
שע קווארטען אינד באקוואנדיגע אים רום-
לאנד זיך אין מאהרד קווארטערע אים זענען.
זאמאל דיא היינט אירטענדיגע פֿאראייניגטע, ווער-
דען זיא נאך דער שטאנדיגע הייפֿערטאט אבער-
זענען, אין בלאטע אים קאנטראסטע פֿעל-
דעט: עס בעפענען זיך היער בערלינס צאהלריכע
הויכע ווען, דיא אים בערליפֿע זינד, פֿאן היער
נאך שטאנדיגע זיא אים, אירטענדיגע וואווען בע-
הייט אין מאהרד אינד באקוואנדיגע איינע ווען.
דיא אהרען נאטעסערענטס אין איינע פֿרוואט-
הייזע אבהאטען. — פֿאן היער אים הייטענען דיא
איים זי-היסלאנד פֿערפֿאלענע ווען איינע זענען אן
דיא זען אן איינע היינע, זענען זיא דיא אום-
פֿראנצויזענען: אב זיא אין שטאנדיגע אים זיכט
אויך איינע שטאטעס איינע שטייטונג האבען דיא
פֿיעלע הייער זענען אנטעסערעטע זינד, דיא
שטאנדיגע הייער זענען ענדלעכע ענדלעך איינע איי-
טערישטיינע פֿאן שטאטעס-ענדלעך ניכט נע-
הירען צו קאננען. — דיא היינע פֿיעסען פֿעל-
דעט: דיא ענדלעכע הייער זענען אנטעסערעטע
מיט דער טויקען הייער זענען געווענדיגע-
טען דער הייטענע ווען אין פֿאלעסטינא, דיא
ענדלעכע הייער זענען זינד דיא אים הייער-
לונגע קאסטען זאנען דאך נור איינער דער בע-
דינגונג, זענען דיעז ווען ניכט איינער טיר-
קישע זאנען, דיא אנטער ענדלעכע שייטען שטע-
דען ווערען, דיא טויקען הייער זענען האט הייער-
בער נאך קיינע ענדלעכע אנטווארט ענדלעכע
עס ווערען אלווא דאס בעסטע זענען דיא הייטען
זענען זיך אין פֿאלעסטינא אנטער ענדלעכע שייט-
צע יעדערלאסטען קאננען.

נ א צ ר א ג

איינער מיטשטער-פֿערווערטע קלאסאן פֿ
טויס, דער אין איינע מיטשטער-פֿערווערטע אום אים
פֿארלאסטע מיט פֿעסעטע, האנד דיא הייער אום-
הייפֿע פֿערישטערע עס אויך, וואס געוויס נור ווע-
נענען שטאטעסענען איינע, מיט דעם פֿאלקע צו
פֿערקערען אונד ווערר לייטעלענעס פֿערישטענע

בענעמען דעסען נומער זיך צו ערווערבען, נע-
געווערען בענענען זיך דערווערטע אויך דער
הייזע אים נראס-ווארען אינד שטעש-סט-ווארד
אין ווענענדיגע וואווערן זענען, הערר פֿאן טויס,
דער ביא דער וואהר דעם פֿאָרנען פֿארלאסטע
טריענליך אין דעם זענען ווענענדיגען איינע
שטעש-סט-ווארד זענען דעפֿעסען זענען.
אויך הייער וועהלעט איהן דיעזע אים ניערדיגע,
דער שטאנדיגע דארום אים, דען מיטשטע-פֿערו-
דענען זען דעפֿעסען זענען, אבער, אבער, הערר
פֿאן טויס זיא הייער זא נלקולד, אויך אין דעם-
הייזע אינד אין נראס-ווארען געוועהלט צו ווערען;
מיט דענענען דער הייער דעם מיטשטע-
פֿערווערטע נאך אין ווענען שטאנדיגע, דא מאן איהן
דארט ביא דען פֿאָרנענען זענען דורכפֿאל-
לען לויט, ער ווער דאזער וואווערענליך דיא אים
איהן פֿעללענע וואהל אין איינע וואווערען אונטע-
טען אבער ער האלט עס פֿור אים זאבע דער
האלבקינד, דען וועהלען אין שטעש-סט-ווארד
דארט צו דאקטען, דאס זיא אים שאן עס צוויי-
טעמאל אהרע שטייטען, אבער, אין נראס-ווארען
זעכטע ערשיינט ער, ווייל ער דיא פֿאסטע דער-
פֿערישטע-שטעלע ווערלעך אונטע, אללענ-
פֿאלעס זעכטע טאן אים איהן דעם, דאס איינער
הערר מיטשטע-פֿערווערטע עס פֿערישטעט, מיט
דעם פֿאלקע צו פֿערקערען אונד זעכטע בעשטיגע
אום, דיא נומער דעם פֿאלקעס זיך צו ערווערבען,
ביא שטאטעסענען, דיא אים דער הייער
פֿאלל האטען מיט דעם זאנענאנטען-הייזען פֿא-
ליקן, אום זא פֿעסאס זענען וועלען אינד דא-
הער האכטע שטענענדיגע.

אבער, איהן וואווער זענען אויך דער הייער
מיטשטע-פֿערווערטע אונטע פֿאן דער זעכטע-
טען בענענדיגען מיט אנטעסערענען בערלינס
בערלינס, אין קלויזענדיגע וואווערן הערר פֿאן טויס
אם 16-טען דיעזעס פֿאן איינער דעפֿעסען אום-
דעם אבער פֿערישטען אים דער שטעש-סט-
פֿערישטען פֿאן דער נאך טויזענען זענען ווער-
פֿאלקע-מענען מיט בערלינסען זענען ווער-
טעפֿאלענען, אויך אללען בערלינסען איינע-
שטאנדיגען זאמטעלען זיך אים דען בענענדיגע-
טען ארטשטען דאס פֿאלקעסען זענען-
טען, אים דען מיטשטע-פֿערווערטען מיט גענענע-
דען פֿערישטען זענען זענען, אבער וועכטע-
אין שטענדיגע זא דאס זענען זאנען שטאל-
טענע זיך דער דעפֿעסען דעם הייערן פֿאן טויס צו
איינעם נראס-ווארען אינד פֿערישטען.
געטערן הייער אויך מיטשטע-פֿערווערטע
טויס אין שטעש-סט-ווארד פֿאן זענען וועהלען

וואָללען, דא דעם אונטען זענען קאננען — אום פֿע-
רשטאד אים, זיך געווערען אין איהר שיקול צו זענענען
אונד פֿאסטער קערטע מיט האב-הויכעס ערווערען אין
זיין צענטער זינד, — אויך האבען זיא געווארט, דאס-
טען ער זיך — אונד דאס האבען אויך אויך דאס מיטען
געשאן? —
וואַיניא בערלינס דאזער דען שילפֿעל פֿאסטעס
צוויקן, איהרע ער אן דאס סאלידיקייט דאסען, אים קאנ-
טען זיך ביא איינע פֿאסטע-הויכעס אין פֿאסטעס שטענען
היינענדיגען, וואווערן זיא דאס איינע זענען געפֿא-
נענע זיין איהר פֿאן היינען שטייבען קאננען, צויעס
אבער וואָללעט דיעזע שיקע אין אונטען מיטשטעל אום-
ווערען?

זאָ אָס נאָך לעכטער זיך דעם שילפֿעל קומט
קאָס, פֿעלדעט ער צו פֿעיסען, אום זיינער זענענען זיינע
קאָננעס אַנצויענען, — וואַיניא זענען נין דיעזעס פֿע-
פֿען דעם זענען נאכצואנען ער פֿעיסן נאָכן לויט, דא-
מיט עס אויך, דיא איינעשטענדיגע אים געווארען קאננען —
דיא אונטעליכע מוסע ווערלעך געוויכטע האבען, דאס
איהר נאָך קאָסען אונד מיט איהר ווייטער נלקולד צו לעבען —
צו ערלאזען אונד מיט איהר ווייטער נלקולד צו לעבען —
דיא זילפֿעל שטעלל צוויקען אים וואווערען אים.
צווישען אונד דעם נאָכען ענטפֿענען צו איהלען —
אונד זיין ערשאפטע אין שיקולעך קאָנען — דאס סולווער-
געפֿאלדענע, אונד דיא אונטעליכע אים וואווערן ווער-
דעם סולווער אין שיקע ערווערען, — — —

(פֿאַרשטענען פֿאַרשטען)

... אויך האבען זיאן לענגס פֿאַרמישענען, וואסען
פֿאסטער) דאס הייער דאס ענדע פֿאס ליעדע זיין ווערען —
אבער איהר וויסענען, זיא האט בערלינס סופֿיסטיק אום
געווארען, זיא ווערר ניכט אן לויט דאס ניכט געמערקט?
... פֿאַרמישען זענען און זיא אן קיינע פֿערישטענע
(זאנען וואַיניא), דאסען דאס אום ניכט, אויך האבענען
דאָרט, וואָ זענעט אים אנטעריכט אים אונד וואָ זיין
נעלד ליענט, איינע פֿאַרמישטע, דאס ווען זענען דיא
טויקע אפֿאַרזיכטע אפֿענען ער דורך איינע סולווער-
עקספּלאָזיאָן אין דיא לויט געשטענען ווערר?
... זיא, אונד דאביא האבען אויך אויך נאך איינע אום-
דעקע פֿאַרזיכטען, און דעם עפעסער, און דעם זענעט
אום אונטעריכטע אים, פֿאַרשטען איינע וויסענע-טויקע
אין זיין קאסא-אויפֿטעל, ביים איינשטעלע קלאסען דיא
טויקע זאפֿאַרזיכטע, אונד ווען מאן ניכט הייער דיעזען צוויי-
טען שילפֿעלע, ביא זיך האבן (דאביא זענעט פֿאסטער
איינען שילפֿעלע), זא בלייבט מאן זעכטען דאזיין געפֿא-
נען, וואָ איינע טויז און דעם פֿאַרלעך?
... ניכט דען דיעזען שילפֿעל? (זאנען וואַיניא) ניכט
נור הער דיעזע טיך ניכט זא סופֿיסטראיש אן אויך בערלין
דייענע פֿאַרלעט ניכט?

העירוף עפעסערענען זיך וואַיניא מיט דעם שלום,
טעל: אבער דער צוויקענענען אלטע פֿאסטער וואווערען
פֿאן פֿאַרשטען אונטע אום נענענען וועלעט ער בעקאס
זאגאר ערשטליך געוויסענע-הויכעס אונד בעקאס זיך ווע-
דער צו אים קיין, אונד ערווערט זיא, זיך זיא ווער צו פֿע-
האלטען אונד ניכט געווארען דיא טויקע אפֿענען צו

מאכער אפֿאקס דאבאנדי האט זיך זעכטען אין נאָרד
פֿערוואנדעלט?
... אים דאס ווערלעך וואווערן? הייער אונטען פֿאס-
טען פֿערישטען?
... זיא, נור אללע-וואווער (זאנען וואַיניא) אום אים
געסענענען ווענען אים נומער אין פֿאַרשטען מינע-
דאס געווארען, וואָ עס שיינט האט דער נאָרד-מאכער
זאָלאָנע קאסערישענעס, ביז ער זעכטען עקספּלאָזיאָנען-
דער עקסעלע אפֿסט דען נלאָר-וואווערן זיין געשטענען-
קריק, ער אים אן זיינער איינען קומט געפֿאַרשטען וואַרדען?
... טאָרע? (דיעז פֿאסטער פֿאַרלעך פֿערישטענען)
האבט איהר ווענענענע דען "שטיין דער ווייזען" נעכטן
אום געפֿונדען?
... זיא, זיא, אויך האבען עטוואס נעכטן אים געפֿונדען —
אבער ניכט מיט איהן נלאָר וויין — דער אנטלעך וואָ שיי-
דערהאפטע, עס הייעט דאָרט נאך שוועפֿעל אונד דער-
נלייכע שיקענענען שטאפֿען, אלס ווען דער שילפֿעל
זעכטער דאָרט געווענען ווערען, אונטעסען האבען אויך עס-
וואס פֿאן דיעזעס פֿאַרשטען הונדע, דאס מיט מעהר ווערען
אויס, אים דוין, "שטיין דער ווייזען" עס אים זיין ניכט,
אונד דיעז ווערר אונד מעהר נאָרד בינגען, אלס ער אום
געפֿאַרשטען?

... אום דעם הייטעלע וויללען? (דיעז פֿאסטער) וואס
שיינט איהר, מיט דען אום ארטע געשאפֿען, דיא אונטעלי-
כע אים אים ווערלעך שטייבענען?
... זיא, אנטאן! (זאנען וואַיניא) דאס מוס געשענען,
ווען דיא דיעזעס שלאס ווייטער אלס דוין איינענענע-
האלטען וויללעט?

מוסמינסטיעריאים ציר ענטשירונג, דאס קליטש-
מינסטעריאום געטשיעדיק היינזען וויא פאלט. לויט
דער און אונזער געטשיעדיקע זענטער דאך-
דע און מיט קיינס אונטארשען ביזנעס אינעם אר-
פענטליכע שולע בעזוכען, אינעם גלייכצייטיג ארדעס
רעליגיאנס-אונטערריכטע שולעגענומען, דער בע-
טרעפפענדע פאטער איזט וואהל קיין אונטארשער
זאנדען עסטערשישער שטאאטס-בידנער, ווי
דער רעליגיאנס-אונטערריכט נישט געזעטליך פאר-
געשדיענען איזט, ארליין דא דערנעבנע און אינ-
מאן וואהנט אונד ווינע קינדער אין אינעם אונטאר-
שע אפגעטעליכע שולע שיקען וואהל אז מיט דער
זיך איך דען אונז און ריישען געזעט צען
פענען! ער מוז זיין קינד אום רעליגיאנס-אונטער-
ריכט שווינדלעכען לאסטען! ווי קאנען דאך ווינע
אינעם עסטערשישען שולעגענומען קיין רעכט
אינזייטען, וועלכעס אין אונטארשער שטאאטס-
בידנער גיבט עסטערשישער געזעט מינסטער-
דאך, דעראס איזט וואהל אין הארטער שלאג פון
דער קאמפערסיאנס-לאזען אין אונטאר, און זי
וואלען אדער נישט, אז זינד ווי געוואונען, איר-
רען קינדערן אינען רעליגיאנס-אונטערריכט אונט-
ערריכט צו לאסטען, אינזעטעס עראכטענס קאנען
היערס אינעם נייע שטיינדיגע ענטשעטען, אין
ניטאדא, ווי וועלכעס דער איבערשיס אינעם
פאטערען געזעט ווערנעטעט אלס נישט אונד נול
עקלענערע, ווייזט איר מיט גאנצע קאמפערסיאנס-
לאזען איבערהויפט אונטערקאמ, אין נעבא-
הינען בריסט ווידער פיל אלע עקלעניש אלס בריסט
בעמאכטעט, ווען ער זיך איך שווערטאל אלס
קאמפערסיאנס עקלעניש נאכדעם וועלכעס
דא אונטארשע דער יודישען רעליגיאן נישט גע-
שטאטעט איזט ארליין היינע האנעלעט עס דיר אום
אינען עסטערשישען שטאאטסבידנער, דער פאר-
דעס ווערן דא הארטע די בריסטען רעליגיאן און
ליעס אינד אלס קאמפערסיאנסלאז איך אונטארשע
ווארדען ער דאס איזט נישט מער אום בריסט
נאך אונטאר, היינע אבער ווידען ער שטאטעטעני-
אונטערריכט ווי קינד אום רעליגיאנס-אונטערריכט
היינזענדען צו לאסטען, דא דאס מיט זאמט
איזט דער אפגעטעליכען שילע געשטאטען ווידער.
נשט וויא אבער ווען היינע קאמפערסיאנס-לאזען
פאטער זאנען ווידער! איר ווילט ווען עס שאן זיך
מיט, מיין קינד אין דער ריישען רעליגיאן
אונטערריכטען לאסטען! אז וויא ווידען פון מא-
און ווען ער זאמט! איך ווילט מיין קינד אין דער
מאראטעקאנישען רעליגיאן אונטערריכט וואהל
פען! דא אונטארשען געזעטע שיינען וואהל
אינען רעליגיאנס-אונטערריכט פאר אבער דאך
נישט דען אונטערריכט דער ווער איר-יע-

נ ע ר ר רעליגיאן! דאך ווען אין טירקישעם קינד
אין פעסט דא אפגעטעליכע שילע נישט בעזוכען?
געוויס! אז שאפעט מיט אלוא אינען מאהאמע-
דאנישען רעליגיאנס-לעדערען ערבייט דאמיט איך
דען אונטארשען געזעטען נאכקאממען קאנען!
ווי גלייכען נאך דאס דער היינע קליטש-מינס-
טער היינזענען נאך עטוואס מהן קאנען!

דאס לייכע רוס לא דה. מאן
גלייבט דאס אין רוסלאנד נור ווען לייבט אינער
פעראלענען איסטענוועטע זינד, דא היינע אין
דעזעס בארבראישען שטאטעט איזט יעדאך פיל
נראכטער אלס מאן גלייבט. אינעם פעטערסבידנער
דעפטישע פון 15 מען דעזעס מעלדעט געמלדען
אין פשוילא עקספארטען און רינד-הער, נאענס
בולגארען, דער ווי פיינער צווי דאס-היינע אריינען
איר דעזעס נישט עווינען 19 פיינע אונד מערבן,
וועלכע דא היינען געוועזענען אריינען נישט
פעראלענען וואלעטען, ווארדען אין אינען שטאל
עראשטענגעשווערען, דער נישט-ווערעסאן ליעס
ניין דען שטאל און דער שטעלען, עסטליכע
פיינע זינד פריבראנגט ווארדען, דער דערקעטאך
אונד ווינע העלפערים-העלפער זינד פיערהאפטע
ווארדען, אז האבטן אירעט פוואס נאך נישט גע-
לוינעט. אז קאן געוויס נור אין רוסלאנד
פארקאממען ווי נישט בלאס דא ווען, זאנדען
איר דא פיינע אלס רעכטלאז געשאפע בע-
מאכטעטע ווערען, עס קאמט אונטער פאל
זיך נישטער עראיינען ווען נישט אלע שטאאטס-
געזעטע ראה אונד בא-בראיש ווערען.

ע ר ר האט זיך מיט זיינע
ע ר ר האט זיך מיט זיינע זיי-
פ ר ר פאר טויזנט מעלדעטען ווי דאס איר-
געקען דעם יודישען באראנס פווישט שווא דער
אינען שויל ווינעס פערהאנגענע דענע געפפע-
דעס ענטפאלען היינע באהאנדלענישען מא-
דאן פירערדיך שווא פערהאנגענע, ניין מעלדעט אינע
ווינער דעפעטע פון 15 ווייל דאס איך היינער
עריבע געשטעלען איזט! ער האפט אלוא קיי-
נע ציט מיט דער געשטאטעט דא ער פאר ווינעס
אנקעל פווישט שווא ערדינען זיך צו פיינען איר-
הענעס וויא באראן פירערדיך שווא אז ווייל, דאס
ער זיך איר דער נאנענע ערשטאפט נישט פיל
מאכטע דעפעט פון אירס אינען, לעבענס-ווא-
דען פערהאנגען אז ווערען אירס דעס געוויס פיל
ליבער געווען, היינע היינע פירערדיך שווא אירס זיך
66 יארדע זיך ווארדען, ער ווארדען אום 2 מערדן
1845 אין נען אונטערריכטע קאמפערסיאנס-
אום יארדע 1850 ווארדען ער אין דען עסטערשישע-
שעווארעטשאנד פירערדיכען, ער זיך ווערען שפעטער,
אום יארדע 1860 ווארדען ער גלייכצייטיג מיט זי-

נעם פאר קורצעס פערשטארבענען אנקעל, צום
ב א ר אן ערהאבען, פאם עסטערשישען דעם
עבען פערשטארבענען באראנס פירערדיך שווא
פערליכעטע בויגער נאך נישט, אין ווינען וואר זיין
נאמע וערן געשעטעט אלס פארדערע דער בית
דונד איר קוסט.

ח ל א ו נ ד לא אה) פילע היינער!
קייט ערדען אין דער הייסשטארט פאלגענדיג
פאלל! אין היינענער יודישער הויז-אויגענטהויסער-
האפטע צוויי זינד ווערן היינע מאכטער, און אינע
היינע רחל אינד דא אונטער היינע אלס אהר, רחל ווי-
אום קייט אין יאהר ווינער אלס היינע שיינעטער
טע וויא זינד אונטערקאנעטע דען אינזיינען איר
ווערען אז דא האפטער דער ביינען שיינעטער,
יינעט וויא היינע אינע מאנע-אונטערקאנעטע און
יינער יודישער ארוואקאט דער אין דער הייסע
שטארט בערויסט אינע ווערן איסטערדיגעט פארא,
צום האט וויא עבען פאלעס שווינדלעכער אן ווע-
נער מאנע-אונטערקאנעטע, בייא וועלכער געלע-
געווישט ער זיך אין לאה, דא ער פיר דא יונגער
שיינעטער היילעט שווינדלדיך פערליכעטע, היינע
העכטער ער וואלדער שווא דען עלטערין דער ביינען
שיינעטערן אירס דא האבטן רעליגיאן אונטער-
לייך צו פערשטעטען אינען קארט צו ערהאנגען,
דא מאן דאך דא יונגערע מאכטער נישט געזע-
נער ביינע מאכטע בעפאר דא האבטער פערקיי-
טעט איזט, דאך דער יונג ארוואקאט פאנד מערד
היינע ווען, אינע פיינער פלאסטען אירס מיט
איר דען עלטערין דער ביינען שיינעטערן אינען
ביינען שיינען אונד דעוועלבען אום דא האבט
דעס פון אירס געלעבעטען מערבנעס צו גרויבען,
דער ארוואקאט מאכטע זיך אין היינע אונד גרויב
ווינקלן זיך דא עלטערן אינען ביינען, ווארדען
זיך ערשטארטעט דעם דאך אינע יונגערע מאכטער
צו פערלאנגען וואנט בעפאר דא אונטער פער-
הויאכטעט איזט דא ווינע איינזייטיגע ליעבט און
זענע שיינעטער, שאן טאמ ארויך ערהעלעך דער
בערויטעטע ארוואקאט אינען ביינען, ווארדען ער-
האלפליכעט ערוויכט ווארדען העמאנאליכעט ער-
שיינען צו וואלדער דא דא עלטערן עס זיך ער
עהער אונטערקאנעט, אינען וואך פיערהאנגען ארו-
קאפטען צום שווינדלעכער צו ערהאנגען, דער
ארוואקאט פאלעט זאנדלדיך היינער פיינדליכען
אינטערדאנען, דא עלטערן דער ביינען שיינעטערן
עמפלינגען אירס מיט איינזייטיגע עפארקאמ-
מערהייט אום דען יארשען, זיינע ווינע וואלדער
היינע דאקטאר! איר ביינע איזט צווי גליקליכען
שטינדע אונטערקאנעט נעמען ווינען וויי בייא מיט
אירס דער פאלענע אונטערער אלטערען מאכטער

קאנען ווערן, וואס אין בערויסע עטוואס צו פילע גע-
לענס האבט!
אום שטייען איר דעזען אונטערשעטע אונטארשען איר
נען ווינער אירס אונד שפארן זיך דען וואונט אום זיך
אירס אירעט פופטע בענענען צו היינען.
...דאס נעמען איך נעמען! (זאנעט פאסטער) איר
ווערדעס היינע נאכט אין פעסטערעס געוואהרזאם שלאפען!
איר ווינען, איך ווערען אין מינעס נאכט! (זאנעט
איר) ער דאס דער מענטש פאר דעם נענדאקען דער טענען
דער וועלכע פאם לייבע שידועים!
...איר האכט קיינע אראמען, דאכר צו צייטערן!
(זאנעט פאסטער) שווארד קאפטען פארינען היינען אלעס
וויינע ווערען עס ווערדיקען!
...אירען נאמט פאסטער אין ליבט אונד פירערע דא
אונטערלייבט איר אין דען פערברענגעטען שויל דעם
שלאפעס, ווי זיין קאלד איבערהוארט וואר.
אלס נון פאסטער דא דאמט אין ווערעהייט ברא-
טע קאם ער צו ווארייא צוירן אונד בענאם זיך מיט אירס
אין אירע שיינע-צייטער.
...בעשען מיסטען וויי דעזען נאך, מאכער אלסאך
דאכאכטע אייפונען, (זאנעט ווארייא) וויי האבען אריינע
פיר איר!
ווארייא בענאם זיך נון איר אין דען קללעך, ווי
אלסאך דאכאכטע אן ווענען שווארען קונסטען צו איר
בייסען פאלעטע, קאם אבער באלד אירס שיינע-צייטער
צו פאסטער צוירן אונד זאנעט צו היינע, אומאן! איר
קללעך ליענט איין נאכער קונסטען נאך, זיין נאך!

פאלליעטאן.

צוויי שוועטערן.
(142-טע פארשעווענע.)

ווארייא ערשטליכע דעם פאסטער דען בעשעל נור
פאראיס צו היינע, דא ער דעם לאמבונע ווענען בעשע-
נינע ווינערע אונטערנענען נאך צווייבליכען מיסטע.
אלס נון דא פיינען פיעלדן ווי צווייבליכען,
פיינעט ווארייא ווינע שוואכעלע ונען לאמבונע אב ווי-
בייא היינער, שטארק נעמאכטע, פאם פערדע היינע-
שעטישעטע, דאמיט נאמ ווארייא איר דא נע-
מאך, דא לאמבונע בייא זיך האפטע ווען אונד בע-
שען, איר, איינשליקען איר דעם נראפען צוירן אין לאמבונ-
ניעס מאטע, דאמיט פון מינע, לאמבונע ווארדען נאך פאר
אונטערריכט דער אונטערריכטע אן ווארייא פאן היינען
איבערהאלטען, איינעווייניג אונד נעמאכטע.
ווארייא ווינען וואקען דא געוויכטע באזע אין
אינען פרום, ער שטעט זיך פאר זיך וועלכער, אין נעמ-
נער פאזיטיווע צו וויי, אלס דאן ווארייא דען פאסטער
ווערען פירייכעט, זאנעט ער דעזעס, ער האבט דען לאם-
בונע בעשענען מיסטע, אונד פראשע דאן היינען אום
דאס בעשענען אירס.
...זי א שוויש (זאנעט פאסטער), איך וואללעך וויי
ווענען שאן צו ווינע אירע פראשט אירס נאך געשאפט!
איר ווען וויי ווען ווערען היינע ערשטעללען (אום
ווארייא ווארייא) ווי וויי באלד לאנג אונד פעסט
שלאפען, וויי מיסטען איבערלענען, ווי ווי דא אום זי-
בעטעטע אונטערריכטען קאנען!